

*Konstnärsnämnden
The Swedish Arts
Grants Committee*

Maria skolgata 83
SE-118 53 Stockholm
Tel +46 (0)8 506 550 00
info@konstnarsnamnden.se
www.konstnarsnamnden.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande
Stockholm 2015-09-07

KN 2015/1940
S2015/1554/SF

MER TRYGGHET OCH BÄTTRE FÖRSÄKRING SOU 2015:21

Konstnärsnämndens uppdrag

Konstnärsnämnden har till uppgift att främja konstnärers¹ möjligheter att utveckla sitt konstnärskap och myndigheten har ett övergripande uppdrag att bevaka breda konstnärspolitiska frågor inom samtliga konstområden.

Konstnärsnämnden beslutar om statliga bidrag och ersättningar till enskilda konstnärer inom konstområdena bild, form, musik, teater, dans och film. Myndigheten ska även hålla sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala förhållanden samt löpande bevaka trygghetssystemens utformning och tillämpning i förhållande till konstnärlig verksamhet.

Konstnärsnämnden har getts tillfälle att yttra sig över slutbetänkandet *Mer Trygghet och bättre försäkring* (SOU 2015:21) och finner det angeläget då utredningen berör konstnärers ekonomiska och sociala situation.

Myndigheten har även tidigare haft viss dialog och ett möte under 2014 med sekretariatet för socialförsäkringsutredningen. Likaså har Konstnärsnämnden tagit del av de delbetänkande som publicerats under arbetets gång.

Konstnärers villkor

Konstnärer och kulturarbetsmarknaden skiljer sig från villkoren i andra arbetsmarknader, det har framkommit i utredningar och rapporter (t.ex. i *Konstnärerna och trygghetssystemen SOU 2003:21*² och Konstnärsnämndens egna rapporter bl.a. *Konstnärernas inkomster*,

¹ Konstnärsnämnden använder begreppet konstnär för skapande eller utövande person oavsett konstområde.

² SOU 2003:21 (kap.2)

*arbetsmarknad och försörjningsmönster*³ från 2011). Antalet fasta anställningar är få och trenden är att de också minskar.

Detta leder många yrkesverksamma konstnärerna till ett arbetsliv bestående av ett stort antal tidsbegränsade anställningar hos många olika arbetsgivare. Detta gäller till exempel verksamma inom scenkonst, musik och filmområdet. Skillnaderna är i realiteten inte stora mellan egenföretagande och att kontinuerligt försörja sig på tidsbegränsade anställningar hos olika arbetsgivare.

Inom kulturarbetsmarknaden är det vanligt att kombinera uppdrag som egenföretagare med många tidsbegränsade anställningar hos olika arbetsgivare. Utvecklingen tycks gå mot att fler och fler konstnärer har en del av sin försörjning från både anställningar och egenföretagande. De är så kallade kombinatörer med både F- och A-skatt.

Ett annat kännetecken för kulturarbetsmarknaden och konstnärer är att arbetsförhållandena ofta skiljer sig över tid. De varierade och generellt låga ersättningsnivåerna kombinerat med perioder av arbetslöshet medför att sjukförsäkringen och de allmänna trygghetssystemen ofta matchar konstnärgruppen dåligt.

Konstnärsnämndens inledande kommentarer

Den parlamentariska socialförsäkringsutredningens slutbetänkande är mycket omfattande och innehåller skisser och förslag på ett flertal förändringar som, om de blir verklighet, innebär genomgripande förändringar på de allmänna trygghetssystemen.

Konstnärsnämnden står gärna till förfogande i en fortsatt diskussion om frågor som kan beröra kulturarbetsmarknaden som t.ex. frilansande med korta anställningar, kombinatörer, uppdragstagare m.m.

Konstnärsnämnden yttrar sig i första hand över de förslag och som vi bedömer främst berör konstnärers sociala trygghet.

Konstnärsnämnden lämnar följande kommentarer till kommitténs förslag.

Del 1 Ett rättvisande inkomstunderlag

7.1 Införande av ett rättvisande underlag

Konstnärsnämnden är positiv till förslaget att socialförsäkringarna i normala fall ska baseras på de genomsnittliga ersättningsgrundade inkomsterna som att huvuddelen av de undantag och särregler som finns i nuvarande lagstiftning kvarstår i de fall ett inkomstunderlag inte ger ett rättvist underlag.

³ Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster (kap. 4)

7.1.1 Införandet i två etapper

Konstnärsnämnden delar kommitténs uppfattning om att införandet bör ske i två etapper under överseende av en kommission med bred representation. Det är viktigt att en sådan genomgripande förändring sker stegvis så att det är möjligt att upptäcka och åtgärda eventuella negativa effekter. Konstnärsnämnden menar att erfarenheterna från kulturarbetsmarknaden bör uppmärksammas utifrån dess särskilda förutsättningar.

7.2 Gemensamt inkomstbegrepp

Konstnärsnämnden är positiv till införandet av ett gemensamt inkomstbegrepp då det underlättar och ökar förståelsen för den enskilda individen. Att som idag ha olika beräkningsgrunder för sjukförsäkring och arbetslöshetsförsäkring underlättar inte för individen. Positivt är också att företagare omfattas av inkomstbegreppet.

Konstnärsnämnden noterar att det föreslagna inkomstbegreppet innebär att faktiska inkomster räknas oavsett om de är tillfälliga eller regelbundna. Jämfört med dagens regler om att en inkomst måste komma från arbete under minst sex månader är Kommitténs förslag en klar förbättring för personer med kortare anställningar vilket är fallet för ett flertal konstnärer. Konstnärsnämnden välkomnar förslaget.

7.3.3 Åtkomst

Konstnärsnämnden instämmer i förslaget om att Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna ska få snabb tillgång till e-inkomstuppgifter samt att den sekretess som gäller hos Skatteverket även ska gälla för Försäkringskassan och arbetslöshetskassorna. En snabb åtkomst till e-inkomster bör syfta till att förkorta handläggningstiden för den enskilda individen.

7.3.4 Rättelser och sanktioner

Konstnärsnämnden instämmer i förslaget att det ska vara möjligt att ompröva beslut om ersättningar som grundats på felaktiga inkomstuppgifter. Samtidigt finner Konstnärsnämnden det olyckligt om den försäkrade drabbas av långtgående ekonomiska och rättsliga konsekvenser då det i många fall ligger utanför individens nivå att säkerställa att inrapporterade inkomstuppgifter.

Konstnärsnämnden finner inte Kommitténs förslag klagörande men utgår från att det även ska vara möjligt för den försäkrade att begära omprövning av ersättning.

7.4 Ramtid för förmåner som beräknas på e-inkomstuppgifter

Konstnärsnämnden ser positivt på Kommitténs förslag om att införa en ramtid om 12 månader. Inom kulturarbetsmarknaden är det vanligt med personer som har säsongsanställningar, korta- eller tillfälliga anställningar som därigenom får en tryggare tillvaro.

7.5 Förslag i socialförsäkringarna – Etapp 1

7.5.1 En förenklad SGI-beräkning som komplement till nuvarande regler

Konstnärsnämnden har inget att invända mot Kommitténs förslag om förenklad SGI-beräkning som ett komplement till de nuvarande reglerna.

7.5.2 Beräkning av SGI enligt nuvarande regler

Konstnärsnämnden instämmer med kommitténs förslag om att i de fall inrapporterad e-inkomster blir missvisande bör möjlighet finnas för den försäkrade att komplettera med nuvarande regler.

7.5.4 Ökad trygghet för företagare i uppbyggnadsskede

Konstnärsnämnden välkomnar Kommitténs förslag om ökad trygghet för företagare i uppbyggnadsskede. Konstnärsnämnden anser att en förlängning av skyddstiden från 24 till 36 månader bättre försäkrar de personer som startar upp företag. Det är också välkommet att förslaget inkluderar de personer som väljer att starta aktiebolag.

Bland konstnärer är andelen egenföretagare stor vilket bl.a. framkommit vid flera tillfällen i myndighetens egna undersökningar⁴. Likaså framkommer att etableringstiden för konstnärer ofta är ovanligt lång med ojämna inkomster.

7.6 Förslag i arbetslöshetsförsäkringen – Etapp 1

Konstnärsnämnden är i grunden positiv till Kommitténs förslag till regeländringar som möjliggör användningen av e-inkomstuppgifter i arbetslöshetsförsäkringen.

7.6.7 Ersättningsgrundande inkomst för företagare

Konstnärsnämnden är positiv till Kommitténs förslag om att anställda i egna aktiebolag får möjlighet att beräkna sin ersättningsgrundande inkomst på e-inkomstuppgifter på samma sätt som andra anställda om dessa är mer förmånliga än nuvarande regler.

Vi är också positiva till möjligheten att beräkna ersättningen på en tidigare anställning utökas från 24 till 36 månader.

7.7 Förslag i arbetslöshetsförsäkringen – Etapp 2

Konstnärsnämnden har inget att invända mot Kommitténs förslag om ett inkomstvillkor ska införas som huvudvillkor men att i de fall en veckoinkomst är svår att beräkna för den sökande ska istället nuvarande regler om arbetsvillkor kunna vara tillämpliga om de är till fördel för den sökande vad gäller kvalifikation och ersättnings storlek.

⁴ Konstnärernas inkomster, arbetsmarknad och försörjningsmönster (kap. 3)

7.7.6 Arbetslöshetsförsäkringen saknar golv

Kommittén förslår att regeln om lägsta belopp för dagpenning tas bort. Konstnärsnämnden ställer sig tveksam till förslaget eftersom det bl.a. kan slå mot företagare med ojämna inkomster.

Att en företagare under en begränsad tid inte tar ut lön är inte ovanligt. Om golvet tas bort och enbart ska beräknas på inkomst kommer sådana företagare inte få någon ersättning eftersom det inte finns någon inkomst att beräkna på.

7.7.8 Bisyssla

Enligt utredningens förslag ska bisyssla även fortsättningsvis enbart godkännas för personer som har arbetat heltid i tolv månader. Konstnärsnämnden anser att den tidsgränsen bör kortas ned. De som arbetar eller söker arbete på heltid men som har ett eget företag som bisyssla är en växande grupp. Inom kulturområdet, där anställningar företrädesvis sker i form av visstidsanställningar, är det ovanligt med en sammanhängande anställning som sträcker sig över tolv månader vilket idag är ett krav för att kunna registrera en bisyssla.

Kommittén föreslår en justering i reglerna för de som har bisyssla i form av anställning genom att det ska vara möjligt att öka bisysslans omfattning och redovisa det som deltidsarbetslöshet. Konstnärsnämnden gör bedömningen att förslaget kan vara fördelaktigt för den sökande och tillstyrker därför förslaget.

7.7.10 Ersättningsgrundande inkomst för företagare

Kommittén föreslår att företagare som upphör med verksamheten inom 36 månader ska få grunda ersättningen på inkomst från tidigare anställning. Det innebär en generösare regel än dagens 24 månader vilket Konstnärsnämnden välkomnar.

Del 2 En långsiktigt hållbar sjukförsäkring

10.1 Angelägna förbättringar inom sjukförsäkringen

10.1.4 Förbättrad standardtrygghet

Konstnärsnämnden är positiv till Kommitténs förslag om att den ekonomiska standardtryggheten i socialförsäkringarna bör stärkas genom ett tydligare samband mellan arbete, inkomst, avgift och ersättning. Ersättningarna i socialförsäkringarna bör utformas så att de flesta sjukskrivna och arbetslösa får en inkomstrelaterad ersättning.

Frilansande konstnärer och kombinatorer, med flera och olika uppdragsgivare samt korta anställningar, har med nuvarande system ofta svårt att påvisa varaktigheten i sina anställningar samt därmed svårt att förutse sitt försäkringsskydd. Det är angeläget att sådana personer i större utsträckning träffas av försäkringsskyddet.

10.1.5 Förstärkt kompetensutveckling hos Försäkringskassan

Konstnärsnämnden menar att Försäkringskassan även bör inrätta en rikstäckande kompetens när det gäller kulturarbetsmarkanden och konstnärers villkor i trygghetssystemen. Försäkringskassans kunskap och förståelse för yrkesverksamma konstnärer kan öka genom en specialiserad handläggning efter modell *Arbetsförmedlingen Kultur Media*, något som redan togs upp i rapporten *Konstnärerna och trygghetssystemen SOU 2003:21*.

10.1.7 Rättvisare utformning av karens

Konstnärsnämnden stödjer förslaget om att ersätta karensdagen med ett karensavdrag vilket innebär att personer med koncentrerad arbetstid får ett likande avdrag som de som arbetar lika mycket varje dag.

Del 3 Bättre stöd för återgång i arbete

13.1 Krav på samverkan införs i hälso- och sjukvårdslagen

Konstnärsnämnden är positiv till förslaget om samverkan mellan landstingen, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen utifrån de enskilda behoven.

Värt att beakta i sammanhanget är att inom kulturarbetsmarkanden står många konstnärer utanför det försäkringsskydd som fast anställda har då de ofta är egenföretagare, kombinatörer och visstidsanställda med olika arbetsgivare. Det kan vara värt att se över möjligheter till att stödja fler och bättre branschlösningar inom kulturarbetsmarknaden vad det gäller hälsovård, rehabilitering och omställning på grund av ohälsa.

Del 5 En trygg och effektiv arbetslöshetsförsäkring

20.6 Sökområde – 100-dagarsregeln

Konstnärsnämnden är positiv till Kommitténs förslag om att återinföra 100-dagars regeln då den arbetssökande kan begränsa sig till att söka lämpligt arbete inom sitt yrke och i sitt geografiska närområde. Yrkesverksamma och välutbildade konstnärer besitter i regel speciell kompetens som främst bör beaktas i de fall de söker arbete. Konstnärer är ofta pga. arbetsmarknaden mycket rörliga geografiskt.

20.7 Ny deltidbegränsning

Konstnärsnämnden finner Kommitténs förslag om att ersätta dagens deltidbegränsning från 75 dagar till en period om 60 veckor som en förbättring av nuvarande regler. Konstnärsnämnden skulle dock önska ett än mer generöst förslag.

Dagens förslag med en begräsning på 75 dagar har inneburit en kraftig försämrad möjlighet till arbetslöshetsersättning för de konstnärer som arbetar heltid i sina yrken men har korta engagemang. Det är ett arbetsmönster som är vanligt inom vissa delar av kulturarbetsmarknaden som till exempel verksamma inom scenkonst och musik.

Konstnärsnämnden menar att deltidsbegränsningen bör utformas så att den som arbetar heltid när man är i jobb och söker jobb på heltid inte bör träffas av en deltidsbegränsning vars främsta syfte är att förhindra inkomstutfyllnad vid kontinuerligt deltidsarbete.

Del 6 Bättre försäkringsskydd för vissa grupper

23.3.1 Förslag till förbättrade regler vid uppbyggnadsskede

Konstnärsnämnden tillstyrker Kommitténs förslag om generösare regler för beräkning av sjukpenninggrundad inkomst under uppbyggnadsskede samt förbättrad möjlighet till arbetslöshetsersättning.

Konstnärsnämnden delar Kommitténs bedömning att det kan ta flera år att bygga upp lönsamheten i ett företag varför en förlängd tid för uppbyggnad ökar tryggheten för egenföretagare, vilket inte minst gäller konstnärliga företagare där etableringstiden ofta är ovanligt lång.

23.3.2 Införande av regler vid uppbyggnadsskede för företagare som bedriver företag i aktieföretagsform

Konstnärsnämnden välkomnar Kommitténs förslag att företagare som driver företag i aktieföretagsform också bör omfattas av regler för uppbyggnadsskede.

Avslutningsvis

Beslut i detta ärende har fattats av direktör och myndighetschef Ann Larsson den 7 september 2015. I beredningen har utredare Stefan Ahlenius deltagit.

För Konstnärsnämnden

Ann Larsson
Direktör och myndighetschef